85 години

Международна научно-практическа конференция

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Том I

85 години

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

„Димитър А. Ценов" - Свищов

Международна научно-практическа конференция

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

8-9 ноември 2021 г.

Том I

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Свищов, 8-9 ноември 2021 г.

Посветена на 85 години от създаването
на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

Сборник с доклади

ТОМ I

Международната научно-практическа конференция е организирана в изпълнение проект НФ-2-2021 „Устойчиво развитие и социално-икономическа кохезия през XXI век – тенденции и предизвикателства“, финансиран със средства по Наредба на МОН за насърчаване на научно-изследователската дейност

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2021

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ
Проф. д-р Марияна Божинова
Ректор на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ - председател
Проф. д. н. Борислав Борисов
Проф. д. н. Божидар Божинов
Проф. д-р Стоян Проданов
Доц. д-р Галина Чиприянова
Доц. д-р Здравко Любенов
Доц. д-р Иван Марчевски
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Катя Личева
Доц. д-р Людмил Несторов
Доц. д-р Марина Николова
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Силвия Костова
Доц. д-р Христо Сирашки

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Румен Ерусалимов - *председател*
Проф. д-р Пенка Шишманова
Проф. д-р Стефан Симеонов
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Теодора Филипова
Гл. ас. д-р Асен Божиков

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ
Проф. д-р Любчо Варамезов - *председател*
Проф. д-р Анета Денева
Проф. д-р Атанас Атанасов
Проф. д-р Йордан Василев
Проф. д-р Красимир Шишманов
Проф. д-р Маргарита Богданова
Проф. д-р Пенка Шишманова
Проф. д-р Стефан Симеонов
Доц. д-р Александър Ганчев
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Румен Ерусалимов
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Теодора Филипова

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-2067-8 (print)
ISBN 978-954-23-2068-5 (online)

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS – SVISHTOV

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND SOCIO-ECONOMIC COHESION IN THE 21ST CENTURY: TRENDS AND CHALLENGES

Svishtov, 8th - 9th November 2021

Dedicated to the 85th anniversary since the establishment of D. A. Tsenov Academy of Economics

Conference Proceedings

VOLUME I

The international scientific and practical conference has been organized as implementation of project SF-2-2021 "Sustainable Development and Socio-Economic Cohesion in the 21st Century: Trends and Challenges", financed with funds by Ordinance of the Ministry of Education and Science for encouraging scientific research

Tsenov Academic Publishing House
Svishtov
2021

PROGRAM COMMITTEE
Prof. Mariyana Bozhinova, Ph.D.
Rector of D. A. Tsenov Academy of Economics
Prof. Borislav Borissov, D.Sc.
Prof. Bozhidar Bozhinov, D.Sc.
Prof. Stoyan Prodanov, Ph.D.
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov, Ph.D.
Assoc. Prof. Ivan Marchevski, Ph.D.
Assoc. Prof. Irena Emilova, Ph.D.
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, Ph.D.
Assoc. Prof. Katya Licheva, Ph.D.
Assoc. Prof. Lyudmil Nestorov, Ph.D.
Assoc. Prof. Marina Nikolova, Ph.D.
Assoc. Prof. Plamen Petkov, Ph.D.
Assoc. Prof Silviya Kostova, Ph.D.
Assoc. Prof Hristo Sirashki, Ph.D.

ORGANIZING COMMITTEE
Assoc. Prof. Rumen Erusalimov, Ph.D., Chairman
Prof. Penka Shishmanova, Ph.D.
Prof. Stefan Simeonov, Ph.D.
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, Ph.D.
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Svetoslav Iliychovksi, Ph.D.
Assoc. Prof. Teodora Filipova, Ph.D.
Head Asst. Asen Bozhikov, Ph.D.

EDITORIAL COMMITTEE
Prof. Lyubcho Varamezov, Ph.D., Chairman
Prof. Aneta Deneva, Ph.D.
Prof. Atanas Atanasov, Ph.D.
Prof. Yordan Vasilev, Ph.D.
Prof. Krasimir Shishmanov, Ph.D.
Prof. Margarita Bogdanova, Ph.D.
Prof. Penka Shishmanova, Ph.D.
Prof. Stefan Simeonov, Ph.D.
Assoc. Prof. Aleksandar Ganchev, Ph.D.
Assoc. Prof. Ventsislav Vassilev, Ph.D.
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, Ph.D.
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Rumen Erusalimov, Ph.D.
Assoc. Prof. Svetoslav Iliychovski, Ph.D.
Assoc. Prof. Teodora Filipova, Ph.D.

The published materials have been reviewed. The authors are responsible for the content and layout of their papers, the opinions expressed, the data used and the sources cited.

ISBN 978-954-23-2067-8 (print)
ISBN 978-954-23-2068-5 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ

ТОМ I

ПЛЕНАРНИ ДОКЛАДИ

ПЪТЯТ КЪМ УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНА КОХЕЗИЯ –
МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ РИСКОВЕ И БАРИЕРИ
Проф. д.ик.н. Димитър М. Иванов …… 7

ПРОБЛЕМАТИЧНОТО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА
Проф. д-р Митко Димитров …… 31

ФИНАНСИ, ИКОНОМИКС, ЗАСТРАХОВАНЕ И ОСИГУРЯВАНЕ

ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА УПРАВЛЕНИЕТО
НА ПУБЛИЧНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ И ИМОТИТЕ –
ДЪРЖАВНАТА И ОБЩИНСКА СОБСТВЕНОСТ
Проф. д.н. Борислав Борисов …….. 51

СИСТЕМНО-СТРУКТУРНЫЙ КРИЗИС И ЕГО ПРОЯВЛЕНИЕ
В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ COVID-19
д.э.н., профессор, Зверяков Михаил Иванович …… 59

ИЗМЕРВАНЕ ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ПАНДЕМИЯТА
ОТ COVID-19 ВЪРХУ КОРПОРАТИВНИТЕ ПОЛИТИКИ
ЗА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ В БЪЛГАРИЯ
Проф. д-р Андрей Захариев …… 67

ОБЛАГОРОДЯВАНЕ НА ПЛОСКИЯ ДАНЪК В БЪЛГАРИЯ
Проф. д-р Румен Брусарски …… 75

ДВИЖЕЩИ СИЛИ НА ИНТЕГРАЦИЯ В ГЛОБАЛНИТЕ ЦИФРОВИ ВЕРИГИ
ЗА СЪЗДАВАНЕ НА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ
Проф. д-р Сава Димов …… 83

ЕФЕКТИ ОТ ПРОГРАМАТА НА ЕЦБ ЗА ЗАКУПУВАНЕ НА АКТИВИ
В УСЛОВИЯТА НА ИЗВЪНРЕДНА СИТУАЦИЯ, ПРИЧИНЕНА ОТ ПАНДЕМИЯ
Проф. д-р Силвия Трифонова …… 95

ТЕСТВАНЕ НА КОРЕКТИВНИ ВЕРОЯТНОСТНИ МОДЕЛИ
ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИ ОПЦИИ ВЪРХУ АКЦИИ
Проф. д-р Стефан Симеонов, Д-р Теодор Тодоров …… 108

КОНКУРЕНЦИЯ И КОНЦЕНТРАЦИЯ НА БЪЛГАРСКИЯ
ОБЩОЗАСТРАХОВАТЕЛЕН ПАЗАР (2011-2020 г.). СТРУКТУРЕН АНАЛИЗ
И ЕМПИРИЧНИ НАБЛЮДЕНИЯ
Проф. д-р Стоян Проданов …… 116

THE IMPLEMENTATION OF GOALS OF BALANCED DEVELOPMENT
OF POLAND AGAINST THE CHALLENGES AND DANGERS
OF WASTE MANAGEMENT
Assoc. Prof. Ireneusz T. Dziubek, Dr Tatiana Manasterska 126

MODERN FEATURES OF TRUST ASSET MANAGEMENT
Postgraduate student Stanislav Perminov, Assoc. Prof. Deniss Djakons, PhD 136

ИНДУСТРИЯТА НА ХЕДЖ ФОНДОВЕТЕ В ЕРАТА
НА РАЗХЛАБЕНИТЕ ПАРИЧНИ ПОЛИТИКИ И COVID-19
Доц. д-р Александър Ганчев 142

РАЗНОСКИТЕ КАТО НЕДЕЛИМА ЧАСТ ОТ АНАЛИЗА
НА РЕЗУЛТАТИТЕ ПО ИМУЩЕСТВЕНО ЗАСТРАХОВАНЕ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Венцислав Василев 150

ВЛИЯНИЕ СТРУКТУРЫ ЭКОНОМИКИ НА ОБЕСПЕЧЕНИЕ
УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА И РАЗВИТИЯ
Кандидат экономических наук, доцент Шараг Елена Сергеевна 159

СТРАТЕГИЧЕСКИ ДЕЙСТВИЯ НА БЪЛГАРСКИТЕ СТОПАНСКИ
ОРГАНИЗАЦИИ В УСЛОВИЯТА НА ПАНДЕМИЯ ОТ COVID-19
Доц. д-р Илиан Минков 166

ИНСТИТУЦИИ И НЕРАВЕНСТВО
Доц. д-р Калин Господинов 174

ПОВЕДЕНЧЕСКИ ПОДХОД КЪМ ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ -
ВЪЗМОЖНОСТИ И ОГРАНИЧЕНИЯ
Доц. д-р Калоян Колев 181

ПРОБЛЕМИ НА ЛОЯЛНОСТТА В БАНКОВИТЕ ИНСТИТУЦИИ
ПРИ СЪВРЕМЕННИТЕ УСЛОВИЯ
Доц. д-р Катя Личева 190

ЦЕЛЕСЪОБРАЗНОСТ И ЕФЕКТИ
НА МЕЖДУРЕГИОНАЛНАТА ДАНЪЧНА КОНКУРЕНЦИЯ
Доц. д-р Людмил Найденов 196

ВЪЗМОЖНИ ГРЕШКИ ПРИ ВЪЗЛАГАНЕТО
НА ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ В БЪЛГАРСКАТА ПРАКТИКА
Доц. д-р Марин Маринов, Красимир Парашкевов 204

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ГРИЖИ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Николай Нинов 210

ЕФЕКТИ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID ВЪРХУ ЗДРАВНИТЕ РАЗХОДИ
Доц. д-р Николай Атанасов 219

ПОДХОДИ И ПРАКТИКА НА ДЪРЖАВНОТО ФИНАНСИРАНЕ
НА ПУБЛИЧНОТО ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ
Доц. д-р Пламен Йорданов, **Гл. ас. д-р Маргарита Николова** 230

ФИСКАЛНИТЕ ОБЛЕКЧЕНИЯ ЗА ЛИЦА С УВРЕЖДАНИЯ КАТО ПРИКРИТИ
СОЦИАЛНИ ПЛАЩАНИЯ ПРИ ИНВАЛИДНОСТ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Пламен Йорданов, Ас. д-р Йордан Йорданов,
Докторант Жанета Ангелова 238

ОТРАЖЕНИЕ НА КОВИД-19 ВЪРХУ ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ПЛАЩАНИЯ
ПО ЗАСТРАХОВКА „КАСКО“ НА МПС В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Румен Ерусалимов 246

ДИГИТАЛИЗАЦИЯ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА СПРАВЕДЛИВОСТ –
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ВЪЗМОЖНОСТИ
Доц. д-р Силвия Топлева 251

ДЪЛГОСРОЧНИ ИКОНОМИЧЕСКИ ЕФЕКТИ
НА ПАНДЕМИИТЕ – УРОЦИ ОТ НЯКОИ ПРЕДХОДНИ КРИЗИ
Гл. ас. д-р Александър Б. Тодоров 258

ЕВРОФИНАНСИРАНЕТО КАТО СРЕДСТВО ЗА ПОВИШАВАНЕ
КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ СЕКТОР
„ПРОИЗВОДСТВО НА ОБЛЕКЛО ОТ ТЕКСТИЛ“
Гл. ас. д-р Ангелина Терзиева 266

НЯКОИ АСПЕКТИ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА COVID-19
ВЪРХУ БЪЛГАРСКИЯ ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН ПАЗАР
Гл. ас. д-р Анелия Панева 274

ПАЗАРЪТ НА ЗДРАВНО ЗАСТРАХОВАНЕ В БЪЛГАРИЯ –
СЪСТОЯНИЕ, РАЗВИТИЕ И ТЕНДЕНЦИИ
Гл. ас. д-р Валентина Нинова 281

ФИСКАЛНА ИНТЕГРАЦИЯ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ –
НЕОБХОДИМОСТ, УСЛОВИЯ И ЕФЕКТИ
Гл. ас. д-р Димитър Костов 289

БЪЛГАРИЯ ПО ПЪТЯ КЪМ ЕВРОЗОНАТА
Гл. ас. д-р Петя Василева 297

ДИНАМИКА НА ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ НА БЪЛГАРИЯ
СЪС СТРАНИТЕ ЧЛЕНКИ НА ЕВРОСЪЮЗА
Гл. ас. д-р Сергей Радуканов 304

ПРОМЕНЯЩИТЕ СЕ РОЛИ НА ФИСКАЛНАТА И ПАРИЧНАТА ПОЛИТИКА
В СВЕТЛИНАТА НА COVID-19 В СТРАНИ С РАЗЛИЧЕН ПАРИЧЕН РЕЖИМ
Гл. ас. д-р Соня Георгиева 310

АСПЕКТИ НА НАЦИОНАЛНАТА ПОЛИТИКАТА
ПО ЗАЕТОСТТА И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД НЕЯ
Гл. ас. д-р Таня Илиева ……..……..……..……..… 320

ПОВЕДЕНЧЕСКИ ИНВЕСТИЦИОННИ СТРАТЕГИИ –
ВЪЗМОЖНОСТ ЗА УСТОЙЧИВИ РЕЗУЛТАТИ
ОТ АКТИВНО ИНВЕСТИРАНЕ
Гл. ас. д-р Цветан Павлов ……...……. 325

ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ПРЕД БЪДЕЩИТЕ ПЕНСИОНЕРИ
В КОНТЕКСТА НА НОРМАТИВНИТЕ ПРОМЕНИ ВЪВ ВТОРИ СТЪЛБ
НА ПЕНСИОННИЯ МОДЕЛ В БЪЛГАРИЯ
Ас. д-р Йордан Йорданов ……...……. 334

ПАЗАРЪТ НА БАНКОВИ ДЕПОЗИТИ В БЪЛГАРИЯ:
ДИНАМИКА И СТРУКТУРНИ ИЗМЕНЕНИЯ
Ас. д-р Радослав Къновски …….....……. 340

ОЦЕНКА НА УСТОЙЧИВОСТТА НА АГРАРНИЯ СЕКТОР
В БЪЛГАРИЯ
Д-р Антон Сотиров, **Д-р Никола Пищалов** …….....……. 347

НАДНОРМЕНОТО ТЕГЛО И ЗАТЛЪСТЯВАНЕТО
КАТО РИСКОВ ФАКТОР ЗА ЗДРАВЕТО
Д-р Орлин Цветков …….....…….……. 354

МЕРКИ НА ФЕДЕРАЛНИЯ РЕЗЕРВ НА САЩ
ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА COVID-19
Д-р Свилен Колев .....…….……. 359

STATE AID ENFORCEMENT LAW IN THE ENERGY SECTOR
IN ALBANIA
Lecturer of Law, **Dr. Anduena Gjevori** ……..…….……. 366

БАНКОВАТА ТАЙНА КАТО КОМПОНЕНТА НА БАНКОВАТА
СИГУРНОСТ – ФИНАНСОВО-ПРАВНИ АСПЕКТИ
Преп. Игнат Папазов ……..…….……. 374

THE HISTORICAL EVOLUTION OF THE GOVERNMENT
SECURITIES MARKET IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA
Olesea Speian, PhD Student ……..……...…….……. 378

ПРОМЕНИ В ЕВРОПЕЙСКИТЕ РЕГУЛАТОРНИ КАПИТАЛОВИ
ИЗИСКВАНИЯ ЗА ПОКРИТИ ОБЛИГАЦИИ В УСЛОВИЯТА НА КРИЗА
Докторант Борислав Киров ..……...……..……. 386

АВТОМОБИЛНИЯТ ПАЗАР В БЪЛГАРИЯ И МЯСТОТО
НА ТЪРГОВСКИТЕ ПРЕДСТАВИТЕЛСТВА НА НЕГО
Докторант Ваня Галчева ……...……. 393

ЕФЕКТИ ВЪРХУ ПАРИЧНАТА ПОЛИТИКА В РЕЗУЛТАТ
ОТ НАМАЛЯВАНЕТО НА НАЛИЧНИТЕ ПАРИ В ОБРАЩЕНИЕ
Докторант Владимир Сиркаров ……..……. 398

ВЛИЯНИЕ НА КОЕФИЦИЕНТА P/E И ДИВИДЕНТНАТА
ДОХОДНОСТ ВЪРХУ ЦЕНИТЕ НА АКЦИИТЕ
НА БЪЛГАРСКИЯ КАПИТАЛОВ ПАЗАР
Докторант Владислав Любенов …….....…… 405

ВЪЗМОЖНОСТ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА МСП
В УСЛОВИЯТА НА ПАНДЕМИЯ
Докторант Даниел Данчев …….....…… 413

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РЕГУЛИРАНЕ НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ
ЧРЕЗ ГРАНИЦИТЕ НА ОСИГУРИТЕЛНИЯ ДОХОД
Докторант Жанета Ангелова .....…… 421

ЦИФРОВАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ В ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО – СРЕДСТВО
ЗА ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ И РАДИКАЛНА
ПРОМЯНА НА НАЧИНА НА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА МЕДИЦИНСКИ
И ЗДРАВНИ ГРИЖИ
Докторант Живка Петрова .....…… 429

ДЕБАТЪТ МЕЖДУ БАНКОВАТА И ВАЛУТНАТА ШКОЛА ОТ 19-И ВЕК –
ХАРАКТЕРИСТИКИ И ПАРАЛЕЛИ СЪС СЪВРЕМЕННИТЕ
МОНЕТАРНИ РЕАЛНОСТИ
Докторант Кузман Илиев .....…… 438

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД МЕНИДЖМЪНТА НА ЛЕЧЕБНИТЕ
ЗАВЕДЕНИЯ В УСЛОВИЯ НА ПАНДЕМИЯ ОТ COVID-19
(ПО ПРИМЕРА НА УНИВЕРСИТЕТСКА МНОГОПРОФИЛНА БОЛНИЦА
ЗА АКТИВНО ЛЕЧЕНИЕ „СЪРЦЕ И МОЗЪК“ – ПЛЕВЕН)
Докторант Люба Митева .....…… 446

БЛОКЧЕЙН ТЕХНОЛОГИИТЕ – ГОЛЕМИТЕ ПОЛЗИ
ЗА МАЛКИТЕ БАНКИ
Докторант Марина Милинова .....…… 453

ОТРИЦАТЕЛНИ ЛИХВЕНИ НИВА – ЕМПИРИЧЕН ОПИТ
Докторант Милена Пешева .....…… 460

ФИНАНСОВИЯТ ФЕЪРПЛЕЙ В ЖЕНСКИЯ ФУТБОЛ –
НЕОБХОДИМОСТ ИЛИ ВЪЗМОЖНОСТ
Докторант Нено Ненов ……..…… 468

ОТРАЖЕНИЕ НА КОВИД-19 ВЪРХУ ПРЕМИЙНИЯ ПРИХОД
ПО ЗАСТРАХОВКА „КАСКО“ НА МПС В БЪЛГАРИЯ
Докторант Николай Илиев ….…… 474

РАЗВИТИЕ НА ИМУЩЕСТВЕНОТО ЗАСТРАХОВАНЕ В БЪЛГАРИЯ
ПРЕЗ ПРИЗМАТА НА ПРЕЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ОТНОШЕНИЯ
Докторант Радка Василева ….…… 480

КОНСОЛИДАЦИЯТА НА БАНКОВИЯ СЕКТОР
В БЪЛГАРИЯ КАТО ФАКТОР ЗА УСТОЙЧИВОСТ
Докторант Рая Драгоева ……..…… 488

ИНСТРУМЕНТИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ДАНЪЧНИТЕ ИЗМАМИ
ПРИ ТЪРГОВИЯТА С ГОРИВА И НЕФТОПРОДУКТИ
Докторант Стефан Пешов .....……. 496

ПРОГНОЗИРАНЕ НА ПУБЛИЧНИТЕ ФИНАНСИ -
ОТКЛОНЕНИЕ НА ФАКТИЧЕСКОТО ИЗПЪЛНЕНИЕ
НА КОНСОЛИДИРАНАТА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА
СПРЯМО ЗАКОНА ЗА БЮДЖЕТА НА БЪЛГАРИЯ
Докторант Юлиан Войнов .....……. 501

СЧЕТОВОДСТВО, КОНТРОЛ, ОДИТ, СТАТИСТИКА И МАТЕМАТИКА

ЗА РОЛЯТА И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА
ПРИ ДОКУМЕНТИРАНЕТО В СЧЕТОВОДСТВОТО
Проф. д-р Атанас Атанасов .....……. 511

ОСОБЕНОСТИ ПРИ СЧЕТОВОДНОТО ОТЧИТАНЕ
НА СТОКИТЕ В УСЛОВИЯТА COVID-19
Доц. д-р Галя Иванова – Кузманова .....……. 517

АКТУАЛНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
ПРЕД СЧЕТОВОДНАТА ПРОФЕСИЯ В КОНТЕКСТА
НА ПРОМЕНИТЕ СЛЕД БРЕКЗИТ
Доц. д-р Галина Чиприянова, Д-р Марий Стоянов .....……. 524

КЪМ НОВ ПОДХОД В ОБУЧЕНИЕТО
ПО МЕЖДУНАРОДНИ СТАНДАРТИ ЗА ФИНАНСОВО ОТЧИТАНЕ
Доц. д-р Диана Ималова, Доц. д-р Венцислав Вечев .....……. 532

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ В КОНТЕКСТА
НА ЦЕЛИТЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ – СТАТИСТИЧЕСКИ АСПЕКТИ
Доц. д-р Красимира Славева .....……. 541

СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА ЗАВИСИМОСТТА МЕЖДУ
ЦИФРОВИЗАЦИЯТА НА ИКОНОМИКАТА И ИКОНОМИЧЕСКИЯ РАСТЕЖ
Доц. д-р Маргарита Шопова, Гл. ас. д-р Евгени Овчинников,
Гл. ас. д-р Тихомир Върбанов .....……..…. 549

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СПОРАЗУМЕНИЯ ЗА СВОБОДНА
ТЪРГОВИЯ С ТРЕТИ СТРАНИ И ЗНАЧЕНИЕТО ИМ ОТ ПОЗИЦИЯТА
НА МИТНИЧЕСКИЯ КОНТРОЛ В ЕС
Доц. д-р Момчил Антов .....……..…. 557

INNOVATIVE METHODS FOR ACCOUNTING EDUCATION –
EXPERIENCE AND GLOBAL LESSONS LEARNED
Assoc. Prof. Nadya Velinova-Sokolova, PhD ……..……..…..…. 564

ИЗМЕРВАНЕ ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19 ВЪРХУ КОРПОРАТИВНИТЕ ПОЛИТИКИ ЗА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ В БЪЛГАРИЯ

Проф. д-р Андрей Захариев[1]

Резюме: *Докладът е оценка на влиянието на пандемията от COVID-19 корпоративната социална отговорност в България. Целта е да се установи до каква степен фирми с различен мащаб на финансови обороти и нает персонал се ангажират с обществени каузи в епидемична среда и доколкото политиката спрямо човешките ресурси се адаптира към кризисните условия. Чрез анкетно проучване на фирми от бенчмарк сектори на националната икономика са оценени различни аспекти от тяхното поведение в условията на пандемията COVID-19.*

Ключови думи: *Корпоративна социална отговорност, COVID-19, анкетно проучване*

JEL: F14

MEASURING THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY POLICIES IN BULGARIA

Prof. Andrey Zahariev, PhD

Abstract: *The report is an assessment of the impact of the pandemic of COVID-19 corporate social responsibility in Bulgaria. The aim is to establish the extent to which companies with different scales of financial turnover and employees are engaged in public causes in an epidemic environment and the extent to which human resources policy is adapting to crisis conditions. A survey of companies from benchmark sectors of the national economy assessed various aspects of their behaviour in the context of the COVID-19 pandemic.*

Key words*: CSR, COVID-19, Questionnaire survey*

JEL: F14

1. Въведение

Корпоративната социална отговорност е основа на свързвано с 21-ви век ново разбиране за екологично и устойчиво развитие в името на общественото благоденствие. За него принос следва да имат основните икономически агенти – фирми, домакинства и правителство. От своя страна в кризисни ситуации, каквато се явява пандемията COVID-19 ресурсно осигурените и генериращи паричния поток в икономиката фирми могат

[1] a.zahariev@uni-svishtov.bg, СА „Д. А. Ценов“, Свищов

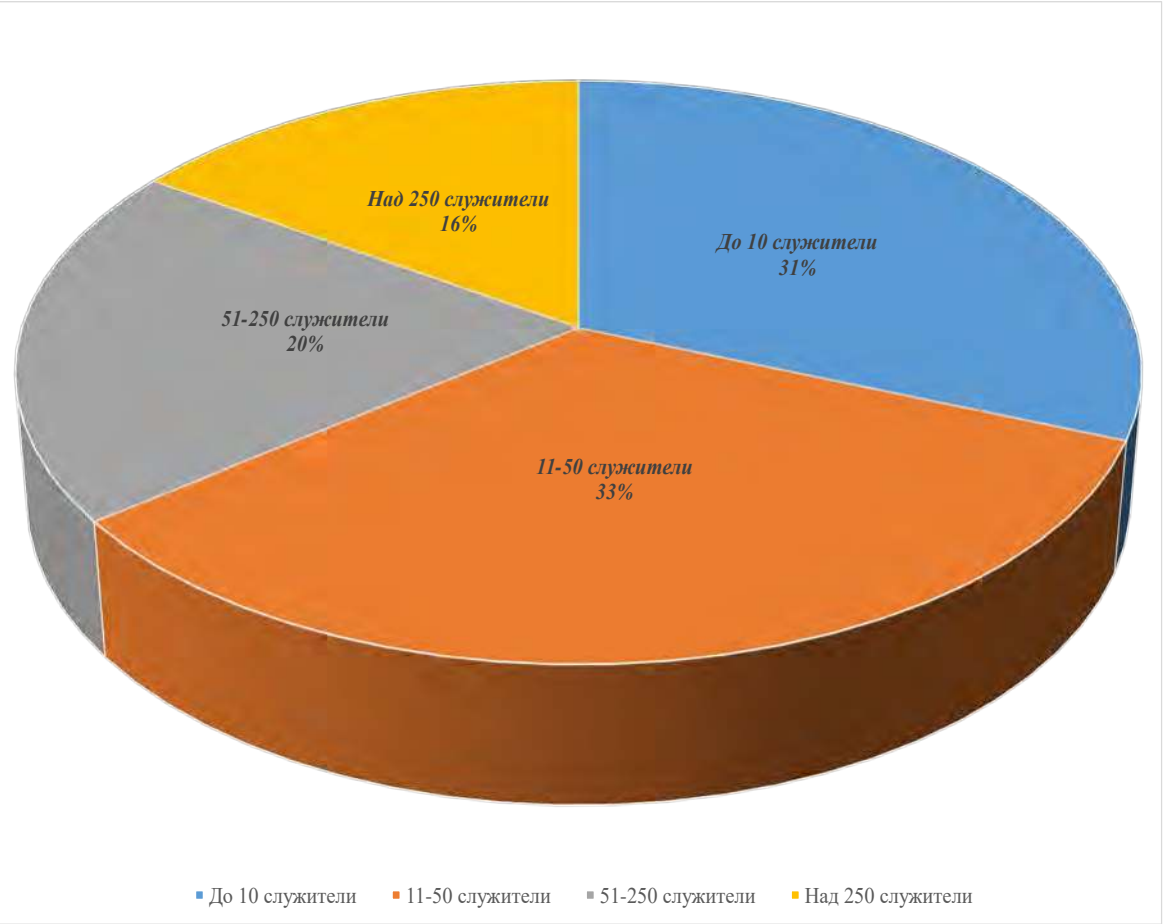
да се окажат от двете страни на политиките за социално отговорно поведение – веднъж като бенефициенти на такива политики и подкрепа от правителството и втори път като активно ангажирани с каузи, дарителство и доброволчество. Ето защо целта на настоящия доклад е да се установи до каква степен фирми с различен мащаб на финансови обороти и нает персонал се ангажират с обществени каузи в епидемична среда и доколкото политиката спрямо човешките ресурси се адаптира към кризисните условия. Научният метод за изследване е анкетното проучване, като в извадката попадат както сектори, така и фирми с бенчмарк характер за националната икономика.

2. Преглед на актуалните изследвания по проблема

Пандемията Covid-19 възстанови интереса на научната общност към проблемите на работната сила (Terziev & Ivanov, 2020), подкрепата на заетостта (Bogdanova, 2019), мотивацията на човешките ресурси (Zahariev, Simeonov, & Zaharieva, 2021e) и организацията на работното място (Zahariev & Zaharieva, 2003). Поредицата вълни на вируса постави пред фирмения мениджмънт за решаване сложни задачи (Zahariev, 2012) по трансформиране на традиционното работно място в отдалечено и дигитално. Образователната система логично мина в дистанционен режим (Zahariev, Ivanova, Angelov, & Zaharieva, 2021c). Правителствата приложиха разнообразни мерки в подкрепа на бизнеса (Zahariev, et al., 2020c) и възстановяването функционирането на веригите за доставки (Laktionova, Dobrovolskyi, Karpova, & Zahariev, 2019). Традиционни индустриални сектори като енергетика и добив на полезни изкопаеми (Deneva & Grasic, 2020) реагираха с постепенно повишаване на ценовите равнища и формиране на инфлационен натиск. Чрез дерогиране през пролетта на 2020 г. на лимитите за публичен дълг (Zahariev, et al., 2020a) и дефицит (Zahariev, Radulova, Aleksandrova, & Petrova, 2021a) се осигури финансиране на програми в подкрепа на бизнеса и мерки за адаптиране на сектора на здравеопазване към новата пандемична среда. Сектор „Финансови и застрахотени дейности“ се оказа един от малкото без налагане на режим на локдаун, но с регулаторно наложен ангажимент за адаптиране на банковите и застрахователни продукти към клиентите и бизнеса (Zahariev, et al., 2020d). Всички по-ранни прогнозни модели за осигуряване на сектора на здравеопазване с персонал логично се оказаха неработещи (Adamov, Kolev, Vrachovski, Zahariev, & Marcheva, 2010). Цялото описано многообразие от процеси изведе на преден план необходимостта от нов прочит и разбиране на корпоративната социална отговорност (CSR), която следва да бъде много по-силно подчинена на социалните каузи, екологията, дарителството, доброволчеството и осигуряването на инвестиции в здравна превенция и пандемично безопасни условия на труд (Antwi, Zhou, Xu, & Mustafa, 2021).

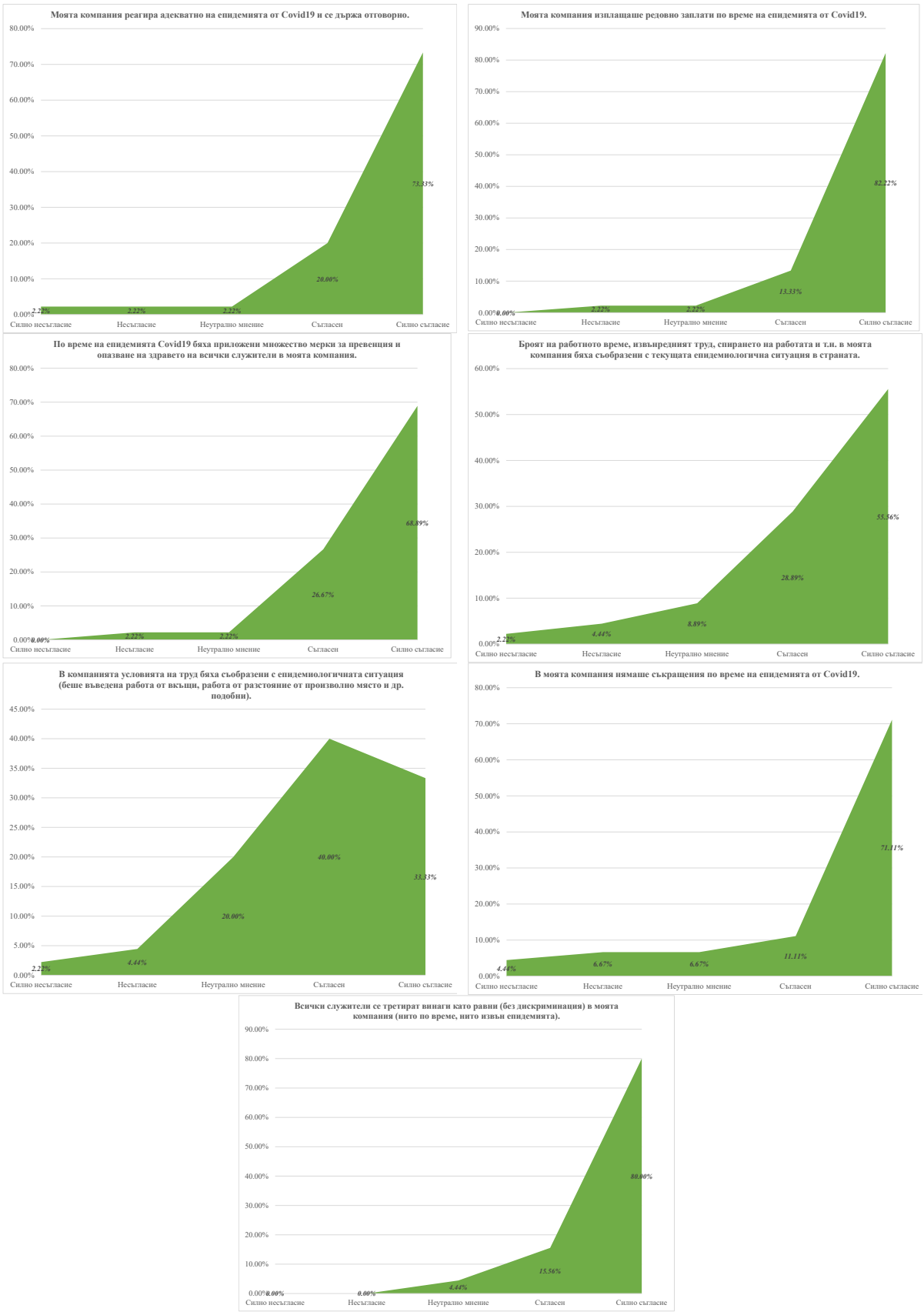
3. Организация на анкетното проучване.

С оглед на така изследвания проблем за през месец август бе организирано анкетно проучване сред висшия мениджмънт на 45 български фирми, сред които такива с бенчмарк характер за националната икономика (вж. фиг. 1).

Фигура 1. Структура на извадката от фирми в анкетното проучване за корпоративната социална отговорност в България в условията на COVID-19
Източник: Резултати от анкетно проучване на автора

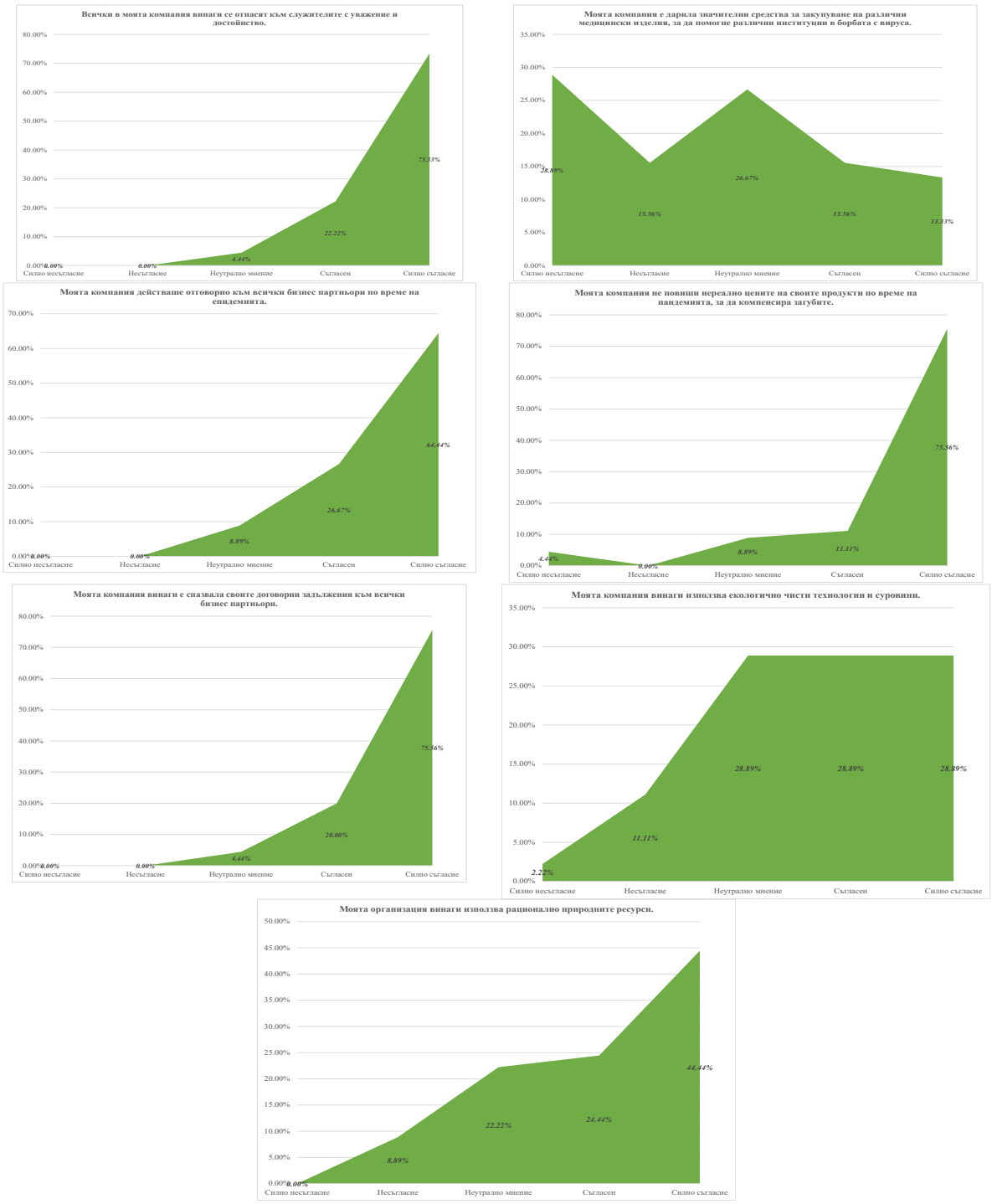
Водещи в извадката са фирмите от групата малки предприятия (с персонал от 11 до 50 служители), следвани от микропредприятията с персонал до 10 служители, наситени с фирми в ХоРеКа сектора. Средните (с персонал от 51 до 250 служители) и големите фирми (с персонал над 250 служители) са респективно 20% и 16%. Въпросникът в анкетното проучване включва 14 въпроса с характер на твърдения, спрямо които висшия мениджмънт следва да вземе отношение по скалата от силно несъгласие (оценено с 1), през несъгласие (оценено с 2), неутрално мнение (оценено с 3), съгласие (оценено с 4) и силно съгласие (оценено с 5). Разпределението на отговорите по отделните въпроси е представено в групиран вид, чрез фиг. 2 и фиг. 3.

Фигура 2. Разпределение на отговорите на въпроси 1-7 в анкетното проучване за корпоративната социална отговорност в България в условията на COVID-19

Източник: Резултати от анкетно проучване на автора

С изключение на 5-ти въпрос (вж. фиг. 2) установяваме пикова стойност на модалните отговори в най-десния сегмент („Силно съгласие“), без специфични различия на фирмите от гл. т. на техния персонал[2].

Фигура 3. Разпределение на отговорите на въпроси 8-14 в анкетното проучване за корпоративната социална отговорност в България в условията на COVID-19

Източник: Резултати от анкетно проучване на автора

[2] Заб. Групировката на база персонал на изследваните фирми е съгласно EU recommendation 2003/361.

Във втората група въпроси (вж. фиг. 3, въпроси 8-14) с най-балансирано разпределение на отговорите се очертава въпрос 9-ти, където в групата на микро- и малки предприятия почти на 100% се потвърждава липсата на ресурси за осъществяване на дарения по време на пандемията, което се компенсира от групата на средните и големите предприятия, където почти изцяло имаме позитивни отговори и съгласие с формулираната позиция. При отговорите от респондентите на въпрос № 13 също има равно групиране на отговори в дясната скала, което се свързва с масовото навлизане на стандарти за използване на екологично чисти технологии суровини. Допълнително отговорите на въпросите са изследвани с инструментариума на дескриптивната статистика (вж. табл. 1), където се потвърждава специфичния профил на разпределение на отговорите на ключовия в анкетата въпрос №9 „Моята компания е дарила значителни средства за закупуване на различни медицински изделия, за да помогне различни институции в борбата с вируса.“ При него е установена и най-ниската средна за всички отговори от 2.69 и логично най-голямо стандартно отклонение от 1.40.

Таблица 1. Дескриптивна статистика на резултати от анкетно проучване за корпоративната социална отговорност в България в условията на COVID-19

	Q1	***Q2***	***Q3***	***Q4***	***Q5***	***Q6***	***Q7***
Mean	4.60	4.76	4.62	4.31	3.98	4.38	4.76
Standard Error	0.12	0.09	0.10	0.15	0.14	0.17	0.08
Median	5.00	5.00	5.00	5.00	4.00	5.00	5.00
Mode	5.00	5.00	5.00	5.00	4.00	5.00	5.00
Standard Deviation	0.84	0.61	0.65	0.97	0.97	1.15	0.53
Sample Variance	0.70	0.37	0.42	0.95	0.93	1.33	0.28
Kurtosis	8.60	9.91	5.06	2.45	0.80	2.25	3.91
Skewness	-2.77	-2.99	-2.04	-1.61	-0.91	-1.82	-2.14
Range	4.00	3.00	3.00	4.00	4.00	4.00	2.00
Minimum	1.00	2.00	2.00	1.00	1.00	1.00	3.00
Maximum	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00
Sum	207	214	208	194	179	197	214
Count	45	45	45	45	45	45	45
	Q8	Q9	Q10	Q11	Q12	Q13	Q14
Mean	4.69	2.69	4.56	4.53	4.71	3.71	4.04
Standard Error	0.08	0.21	0.10	0.15	0.08	0.16	0.15
Median	5.00	3.00	5.00	5.00	5.00	4.00	4.00
Mode	5.00	1.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00
Standard Deviation	0.56	1.40	0.66	0.99	0.55	1.08	1.02
Sample Variance	0.31	1.95	0.43	0.98	0.30	1.16	1.04
Kurtosis	1.89	-1.16	0.33	5.86	2.44	-0.60	-0.86
Skewness	-1.64	0.22	-1.21	-2.44	-1.79	-0.41	-0.63
Range	2.00	4.00	2.00	4.00	2.00	4.00	3.00
Minimum	3.00	1.00	3.00	1.00	3.00	1.00	2.00
Maximum	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00
Sum	211	121	205	204	212	167	182
Count	45	45	45	45	45	45	45

Източник: Резултати от анкетно проучване, изследвани с MS Excel / DataAnalysis / Descriptive Statistics

4. Заключение

В заключение може да се отбележи, че проведеното анкетно проучване потвърждава актуалността на проблематиката за корпоративната социална отговорност в условията на Covid-19. От гл. т. на финансови възможности и ресурси логично големите фирми по-ангажирано подкрепят основните приоритети в националните стратегии за CSR, вкл. в посока доброволчество, екология и дарителство.

Използвани източници:

Adamov, V., Kolev, K., Vrachovski, D., Zahariev, A., & Marcheva, A. (January 2010). Human resources of the health system in Republic of Bulgaria. Cahiers de sociologie et de démographie médicales, 1(50), 1-126. www.bit.ly/3njV3lz

Antwi, H., Zhou, L., Xu, X., & Mustafa, T. (2021). Beyond COVID-19 Pandemic: An Integrative Review of Global Health Crisis Influencing the Evolution and Practice of Corporate Social Responsibility. Healthcare, 9(1), стр. 431-452.

Bogdanova, M. (2019). Social policies and programmes in Europe. International E-journal of Advances in Social Sciences, 5(15), 1306-1313. doi: https://doi.org/10.18769/ijasos.592097

Deneva, A., & Grasic, J. (2020). Bulgarian Mining Industry between Tradition and Inovation. Vth International Innovative Mining Symposium: E3S Web of Conferences. doi: https://doi.org/10.1051/e3sconf/202017401026

Laktionova, O., Dobrovolskyi, O., Karpova, T. S., & Zahariev, A. (2019). Cost Efficiency of Applying Trade Finance for Agricultural Supply Chains. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development, 41(1), 62-73. doi: https://doi.org/10.15544/mts.2019.06

Terziev, V., & Ivanov, I. (2020). The national employment plan in Bulgaria - analysis and opportunities for change. International scientific journal „Internauka“, Kiev, Ukraine, 15(95), 6-13.

Zahariev, A. (2012). Financial Management of Human Resources. V. Tarnovo: ABAGAR. doi: 10.13140/RG.2.1.3561.6402

8. Zahariev, A., & Zaharieva, G. (September 2003 r.). HR management in Bulgarian firms – empirical evidences. Dialog(3), 5-36. doi: 10.2139/ssrn.2977326

Zahariev, A., Ivanova, P., Angelov, A., & Zaharieva, G. (2021c). Evolution in the regulatory framework for distance learning in a pandemic environment - the experience of Bulgaria. Abstracts & Proceedings of SOCIOINT 2021 - 8th International Conference on Education and Education of Social Sciences, 14-15 June 2021 (pp. 18-24). Istanbul: OCERINT. doi: https://doi.org/10.46529/socioint.202102

Zahariev, A., Prodanov, S., Radulova, A., Zaharieva, G., Pavlova-Banova, M., Angelov, P., Ismailov, T., Aleksandrova, A., Marinova, K. (2020c, September 04-05). The Bank Insolvency: from Lehman Brothers to Covid-

19 (International Remarks and National Peculiarities). 58th International Scientific Conference of Economic and Social Development, Budapest 2020, 04-05 September 2020, Economic and Social Developments (Book of Proceedings) (pp. 44-59). Cakovez, Croatia, 2021: ISSN: 1849-7535. doi: https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3688961

Zahariev, A., Prodanov, S., Zaharieva, G., Krastev, L., Kostov, D., Pavlov, T., Stanimirov, S., Zarkova, S., Zdravkov, N. (2020d). The Brokerage Insurance Companies under Covid-19 Framework (the Bulgarian experience). 58th International Scientific Conference of Economic and Social Development, Budapest 2020, 04-05 September 2020, Economic and Social Developments (Book ot Proceedings) (pp. 369-383). Cakovez, Croatia, 2021: ISSN 1849-7535. doi: https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3688949

Zahariev, A., Radulova, A., Aleksandrova, A., & Petrova, M. (2021a). Fiscal sustainability and fiscal risk in the EU: forecasts and challenges in terms of COVID-19. Entrepreneurship and Sustainability Issues, 8(3), 618-632. doi: https://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.3(39)

Zahariev, A., Zveryakov, M., Prodanov, S., Zaharieva, G., Angelov, P., Zarkova, S., & Petrova, M. (2020a). Debt management evaluation through support vector machines: on the example of Italy and Greece. Entrepreneurship and Sustainability Issues, 7(3), 2382-2393. doi: https://doi.org/10.9770/jesi.2020.7.3(61)

Zahariev, A., Simeonov, S., & Zaharieva, G. (2021e). Management motivation and capital creation through employee stock options – International evidences under covid-19 circumstances. Conference Proceedings/Full Paper of 22nd RSEP International Economics, Finance & Business Conference – Virtual/Online 25-26 August 2021 (pp. 113-120). Istanbul, Turkey: Kadir Has University. www.researchgate.net/publication/354238497